

Suriname Nederland 1975-2015

Bijdrage Door Dr. Marein van Schaaijk aan conferentie 25 oktober in het Tropenmuseum (Amsterdam) in Discussie 3: Ongemakkelijke economische relaties: over paternalistische bemoeienis en economische afhankelijkheid

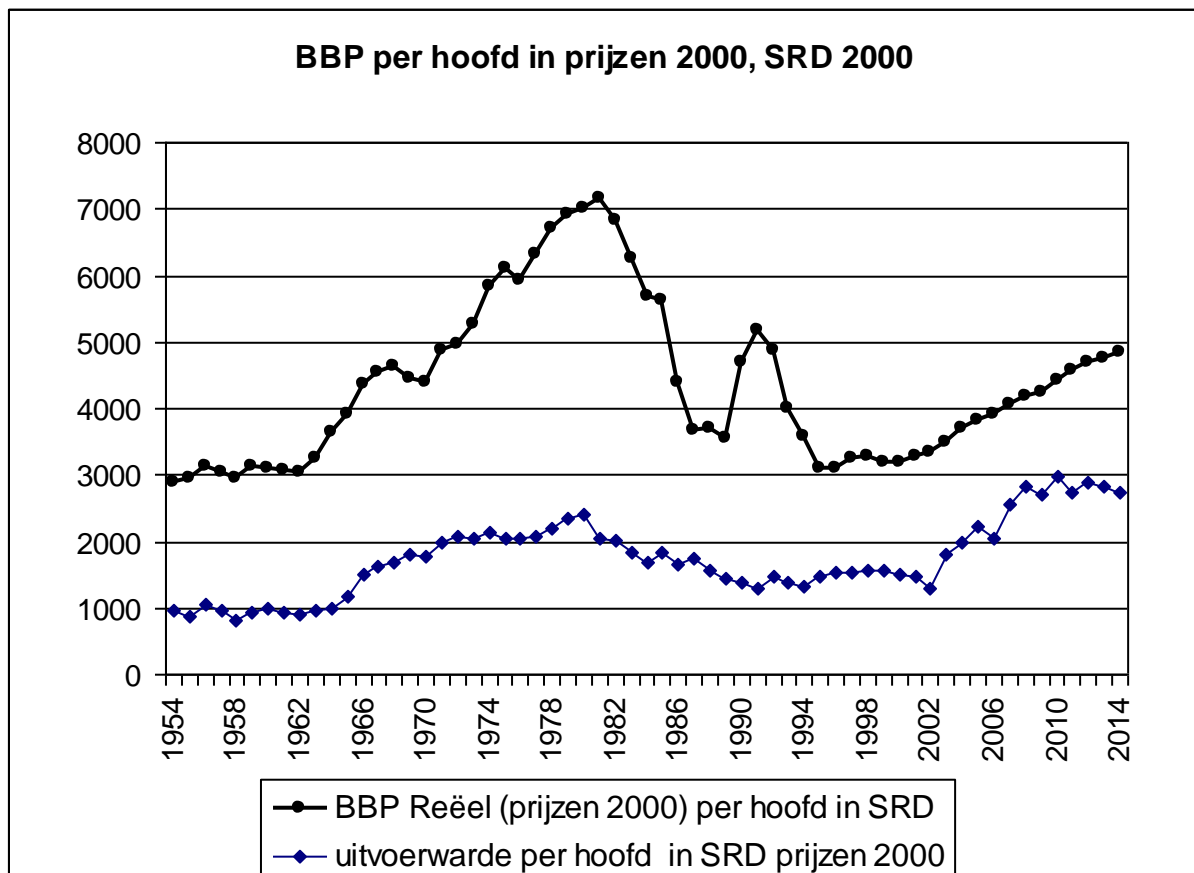
Introductie

Binnenkort, 25 november 2015, is Suriname 40 jaar onafhankelijk. Hoe was het belang van de Nederlandse staat en Nederlandse bedrijfsleven toen en nu? Dat bespreken we aan de hand van een grafiek met reële BBP en export per hoofd. En een tabel met de omvang van de hulp door de Nederlandse staat. En 2) een Lijst van de grootste bedrijven in 1974 met daarbij aantal werknemers en of het een buitenlands bedrijf is.

De conclusie is dat de rol van Nederlandse hulp en Nederlands bedrijven in 1975 heel belangrijk was, maar nu is de hulp door de Nederlandse staat verdwenen, en van de bedrijven in Nederlands bezit is vrijwel niets over. Een uitzondering is de Parbo brouwerij.

DE rol van Nederlandse staat en Nederlands bedrijfsleven is thans uitgespeeld.

Tot zover de feiten. Hoe dit te beoordelen? Het lijkt me gunstig, want de hulp heeft geen duurzaam resultaat opgeleverd, heeft per saldo wellicht zelfs negatief gewerkt. En het grote Nederlandse bedrijfsleven werd in Surinaamse ogen vaak als winstmachine gezien, maar zag zelf een slecht investeringsklimaat in Suriname en verdween.

Bron Suryamodel en Mamiabc.xls op www.stuseco.org

Eerst wat feiten. Daarna enkele conclusies

Het reële BBP per hoofd is in Suriname tussen 1954-1981 verdubbeld (na 1975 door de bestedingseffecten van ontwikkelingshulp en meeropbrengsten bauxiet) en daarna tot 1995 gehalveerd. Vervolgens stabiel op laag niveau en van 2000 tot 2015 fors gestegen (voornamelijk door de opkomst van goud) zonder ontwikkelingshulp. Zie grafiek.

Bij de reële BBP cijfers past de kanttekening dat de cijfers eerste helft jaren negentig onnauwkeurig zijn vanwege de meervoudige koersen en de hyperinflatie. Daarom moet er een onnauwkeurigheidsmarge van enkele tientallen procenten worden gerekend. Omdat voor de exportproducten internationale prijzen bekend zijn, zijn die minder onnauwkeurig. De export per hoofd van de bevolking was in 2002 reëel iets lager dan in 1966. De omvangrijke hulp heeft dus slechts tijdelijke bestedingseffecten gehad, maar geen duurzaam resultaat.

Overheid

In 2005 is tussen Nederland en Suriname een akkoord gesloten over afbouw van de ontwikkelingsrelatie, daarna was er nog slechts een paar miljoen per jaar voor samenwerking tussen Nederlandse en Surinaamse organisaties.

	1954	1975	81/82	83/93	94/96	97/2005	Nu
Nederlands hulp in % BBP Suriname per jaar:	3	6	9	0,8	11	3	0

Bron Suryamodel en Mamiabc.xls op www.stuseco.org

Nederlandse bedrijven

Rond 1975 was er nog een grote aanwezigheid van Nederlandse bedrijven. Zie de lijst in de Appendix, ontleend aan ABS, Suriname in cijfers No 75, november 1975: Balansen van de Nationale Economie en Aanvullende Staten.

Daaraan zijn onderstaande tabellen ontleend.

16.030 van de 39400 werknemers in bedrijven werkte in buitenlandse bedrijven (41%). Zie ook de Lijst grote bedrijven met de namen van de 33 grootste bedrijven. Van 20 daarvan was bekend dat ze geheel of gedeeltelijk buitenlands bezit waren. Het grootste Suralco, Amerikaans, de andere voornamelijk Nederlands. Van die bedrijven is er vrijwel geen meer Nederlands bezit. En Suralco verdwijnt binnenkort. Zie in de lijst Billiton, Marienburg, OGEM (nu EBS), Bruynzeel, Surinaamse Bank, ABN, KNSM etc. Volgens NLD BUZA homepage zijn er nog wel Nederlandse bedrijven actief in infrastructurele projecten. En is de Parbo brouwerij (niet op onderstaande lijst want minder dan 100 werknemers in 1973) bezit van Heineken.

Afgezien van Parbo is er dus vrijwel niets overgebleven van het bezit van Nederlandse bedrijven in Suriname. De reden voor het verdwijnen lijkt in veel gevallen een niet meer voldoende winstgevendheid. Zie ook het "The Global Competitiveness Report 2014-2015". Daarin staat Suriname op plaats 110 (uit 144 landen, 1 is het beste).

De afgelopen vijftien jaar is Suriname zonder hulp van Nederlandse staat en zonder rol van grote Nederlandse bedrijven tot groei gekomen. Die groei is grotendeels te danken aan goud en olie. Hierbij past de kanttekening dat de Surinaamse export erg afhankelijk is van de prijs van goud, olie en aluinaarde.

De rol van Nederlandse staat en grote bedrijven is overgenomen door goud (Brazilianen) en de wegebouw en handel door Chinezen. De olie was vanaf het begin in handen van Staatsolie .

Verder is het toerisme (voornamelijk uit Nederland, waar 350.000 personen van Surinaamse origine wonen) tot bloei gekomen.

Conclusie: de rol van grote Nederlandse bedrijven en de rol van de Nederlandse staat die beiden zeer belangrijk waren veertig jaar geleden, is thans uitgespeeld.

Tot zover de feiten.

Nu volgt een subjectieve beoordeling van de verdwenen rol van Nederlandse staat en bedrijven:

1. De pogingen van de Nederlandse staat om via de hulp invloed uit te oefenen zijn niet effectief, wellicht zelfs contraproductief gebleken. De ontwikkelingssamenwerking heeft tijdelijk de bestedingen verhoogd in Suriname, maar geen duurzame verhoging van het BBP van Suriname gebracht, het gemeenschappelijke doel van de Surinaamse en Nederlandse staat. De ontwikkelingsrelatie lijkt wellicht per saldo zelfs tot wederzijds nadeel te hebben geleid: de Nederlandse belastingbetaler is zijn geld kwijt en de Surinamers hebben er slechts tijdelijk hogere bestedingen door gekregen.

2. Het grote Nederlandse bedrijfsleven werd in Surinaamse ogen vaak als een winstmachine gezien, maar zag zelf een slecht investeringsklimaat in Suriname en verdween.

De verdwenen rol van Nederlandse staat en grote Nederlandse bedrijven lijkt me daarom een opluchting voor zowel Nederlandse bedrijven als Surinaamse als Nederlandse particulieren, voor zowel de staat van Suriname als van die van Nederland.

Dus gunstig.

En omdat de druk van de bemoeienis van het verleden is weggefallen, is er nu ruimte voor opbloeien van persoonlijke en kleinschaliger, niet dominante zakelijke relaties. Dus laten we hopen dat de Nederlandse staat zich er niet meer mee gaat bemoeien.

Meer data en analyses: zie op www.stuseco.org

Binnenkort verschijnt op <http://www.planningofficesuriname.com> en/of www.stuseco.org het rapport Suriname Scenario's 2015-2030 waarin wordt aangegeven hoe de ontwikkeling de komende vijftien jaar zou kunnen zijn zonder hulp en Nederlandse bedrijven bij verschillende assumpties over grondstofprijzen en beleid gericht op productiviteitsbevordering.

§.II,11.

LIJST VAN DE GROOTSTE BEDRIJVEN.

Bedrijven met op 1-1-1974 meer dan honderd werkzame personen (exclusief visvangst bedrijven).

x betekent: van deze bedrijven is bekend, dat ze geheel of gedeeltelijk buitenlands eigendom zijn.

	aantal werkzame personen op 1-1-1974.
1. x Suralco	5590
2. x C.K.C. concern	2087
3. x Billiton	1484
4. x Cultuurmaatschappij Mariënborg	1470
5. Surland N.V.	1108
6. x Bruynzeel	1088
7. Stichting Machinale Landbouw	1000?
8. Fernandes concern	685
9. L.T.T.	684
10. x Energie Bedrijven Suriname	570
11. x Kirpalani's	550
12. Surinaamse Waterleiding Mij	466
13. x I.T.T.	465
14. H.J.De Vries	360
15. Surinaamse constructie Mij	302
-16. x Surinaamse Bank	297
17. Scheepvaart Maatschappij Suriname	289
-18. x Kroonvlag (K.N.S.M.)	285
-19. x Landbouw Maatschappij Victoria	253
-20. x Surinaamse Bouwcompagnie	244
21. x S.A.I.L	182
22. H.I.O.N.	182
23. x Reynolds	181
-24. x Algemene Bank Nederland	170
25. x Elgawa	165
-26. x De Boers Veem	163
-27. x Van Kessel's bouwbedrijf	162
28. Van Kiesel's bouwbedrijf	140
-29. x C.H.M.	132
30. Hakrinbank	130
31. Vabi (van Alens beton industrie)	128
-32. x Hotelmij Torarica	126
33. Arriba bouwbedrijf	106

A. Buitenlandse bedrijven, bauxietbedrijven en alle bedrijven tesamen.

Cijfers over 1973 in mln Sf.

	Totaal van alle be- drijven ¹⁾	waarvan buiten- landse bedrijven	waarvan ²⁾ bauxiet- bedrijven
bruto productiewaarde ³⁾	1244*	550	319
inkopen en overige kosten...	778*	266	121
bruto toegevoegde waarde....	466	284	198
(tegen faktorkosten)			
afschrijvingen.....	58*	38	29
netto toegevoegde waarde....	408*	246	169
(tegen faktorkosten)			
bruto loon	192	118	73
waarvan sociale lasten.....		23	16
bruto overig inkomen.....	216***	128	96
ondernemersloon.....	60 ⁴⁾	0	0
bruto winst ⁵⁾	156***	128	96
bruto investeringen.....	100**	69	46
boekwaarde geïnvesteerd vermogen.....	800*	530	404
aantal arbeidsplaatsen:			
werknemers ⁸⁾	39400	16030	7340
medewerkende eigenaren en gezinsleden.....	43600	10	0
loon per werknemer.....	4870*	7360	10000
arbeidsproductiviteit.....	5800*	15340	23000
bruto rendement.....	20*** %	24 %	24 %

- 1) met correctie van de cijfers uit de "Nationale Rekeningen 1973" voor de hogere productie van de landbouw en exclusief de bedrijfstak woondiensten.
- 2) de bauxietbedrijven zijn allemaal buitenlands eigendom.
- 3) de bruto productiewaarde is ongeveer gelijk aan de omzet alleen zit er ook nog de voorraadtoename en de investeringen in eigen beheer gemaakt voor eigen gebruik in. N.B. Ook voor de bedrijfstak handel is de gehele omzet genomen en niet alleen de handelsmarge.
- 4) geen onnauwkeurigheidsmarge vanwege definitie van het ondernemersloon zie §.II,2.
- 5) winst vóór aftrek van de inkomstenbelasting op lichamen.
- 6) de investeringen in grond, gebouwen en machinale bedrijfsmiddelen, minus de liquidatie van activa plus de toename van de voorraden.
- 7) de boekwaarde per ultimo 1973 van het geïnvesteerd vermogen in grond, gebouwen en machinale bedrijfsmiddelen en voorraden.
- 8) het aantal arbeidsplaatsen in de bedrijven is 83.000, na correctie van personen met nevenfuncties (naar ruwe schatting 13.000) resteren er netto 70.000 werkzame personen. De arbeidsproductiviteit is het quotient van de netto toegevoegde waarde en het aantal werkzame personen.